

vela llatina (NÀUT)

Tela triangular de cotó o lona subjectada per una *antena* o *verga llarga* feta de dues perxes lligades entre si. Ha estat la vela tradicional de les embarcacions mediterrànies. L'antena s'uneix a l'arbre del llaüt mitjançant una sèrie d'aparells. La finalitat de la tela és rebre vent perquè impulse les naus. El conjunt de la tela i els aparells rebia el nom d'*arboladura*. Els llocs on es feien les veles eren els *obradors*. Madoz (1845, I, 158) ens diu que a Benidorm hi havia una fàbrica de veles. L'última època d'esplendor vèlic foren els anys 1941-1942, ja que les barques hagueren de tornar a la vela per falta de gas-oil. En cada taller treballaven entre quinze i vint dones manades per un *mestre veler*.

Els materials dels mestres velers per armar una vela eren la tela de cotona -si era per a les embarcacions xiquetetes- i la *lona* -si era per als grans vaixells. Les veles es cosien amb *fil enquitranat*. L'eina principal del veler era el *guardamans* fet amb pell de porc i una xapeta d'acer al mig per a espentar les agulles de cosir vela.

El primer que feien per a armar la vela era *ratllar* la tela perquè se'n vegés la forma. Després la *tallaven*, l'*embastaven* i la *cosien* amb el fil enquitranat. Les veles s'havien d'*armar en golf*, és a dir, amb bagatge de la tela que forma sina, per tal que treballara la

relinga i que hi entrara bé el vent. La tela de la vela estava formada per diverses peces longitudinals de lona o de cotó que rebien el nom de vessos o *panyos*. L'últim ves rep el nom de *batedor*.

Pel que fa a la nominació de les parts exteriors de la vela tenim que és la següent: *Caiguda* és la part exterior del batedor, cap a popa. *Faldar* és la part inferior de la vela, que va reforçat mitjançant un cap que es diu la *relinga*.

A més en la vela destaquen els *punys* o *angles* de la vela que segons llur posició reben el nom corresponent: *Puny de pena* o angle superior. *Puny d'escota*, angle inferior més allunyat de l'arbre, on va l'escota. *Puny de car* o d'*amura*, angle pròxim a la mura.

Les veles també duen uns cordons, anomenats *batafions*, per a acoblar la grandària de la seua superfície a la quantitat i força del vent que els entra. Els batafions van posats en rastellera, un darrere de l'altre, i cada rastellera rep el nom de *ris*. Les barques xiquetetes podien dur dos rissos únicament. Les barques antigues que anaven a Cuba o a l'Àfrica, o els llaüts de més grandària usaven tres rissos: El *ris xiquetet* o *primer ris*, era el de més avall. El *ris d'enmig* o *segon ris*. El *ris gran* o *tercer ris*, era el de més amunt.

Diccionari de
Benidorm